

ע ע"א. מקרים שונים בדין "ביטול"

רבה פסק שהמבטל את רשותו לשאר אנשי החצר, צריך ללכת לכל בני החצר ולהגיד להם מפורשות "רשותי מבוטלת לך". אביי מקשה מברייטא שמורכבת משבעה מקרים שונים של "ביטול", כאשר הקו המנחה הינו: אם בגין ביטול הרשות תותר לטלטול – אפשרי לבטל, ואם לאו (כדוגמת שנים שלא עירבו לא יכולים לקבל "רשות בחצר", כי בעת הקבלה את הרשות הם אוסרים אחד על השני) – לא מועיל הביטול. אביי מקשה מהמקרה הראשון, רבה מתרץ ומעמיד אוקימתא בברייטא, ומוכיח את שיטתו שצריך לבטל לכל אחד ואחד ע"פ המקרה השלישי. הגמרא מגיעה למסקנה שהעמדת רבה בברייטא נכונה, ופירושו הראשון של אביי בברייטא קשה. לאחר מכן, הגמרא עוברת מקרה מקרה בברייטא ומסבירה מהו החידוש בו, כאשר היא מסבירה זאת ע"פ המח' בין רבה לאביי בפירוש הברייטא.

ברייטא

1. [בחצר עם שלושה דיירים] אחד שלא עירב (הראשון שהתרשל) נותן רשותו לאחד שעירב (לשני שעירב עם השלישי).
2. שנים שעירבו נותנין רשותן (השני והשלישי) לאחד שלא עירב (הראשון).
3. [בחצר עם ארבעה דיירים] ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שעירבו.
4. [בחצר עם שלושה דיירים שכולם התרשלו ולא עירבו] או לאחד שלא עירב (לראשון שגם הוא התרשל). אבל:
5. [בחצר עם שלושה דיירים, ששניים עירבו] לא אחד (השני) שעירב נותן רשותו לאחד (הראשון) שלא עירב (שהשלישי שעירב אסור עם הראשון שהתרשל, שאינם עירבו זה עם זה).
6. [בחצר עם ארבעה דיירים, ששניים עירבו] ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו (שהשלישי והרביעי אסורים זה עם זה).
7. ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים עירבו (כ"ל).

אביי: ביטול רשות צריך להיעשות לכל אחד ואחד מבני החצר, או לא?

רבה: צריך לבטל לכל אחד ואחד.

אביי: במקרה הראשון נותן הראשון "שלא עירב" לשני "שעירב" - ודאי הכוונה שהשני עירב עם אדם שלישי (אדם לא יכול "לערב" עם עצמו), מכאן שלמרות שהיה שם את השני והשלישי מספיק לדעת הברייטא שהראשון יבטל רק לשני⁽⁸⁾ (ואין צורך לבטל לשלישי. כי בעת העירוב השני והשלישי נהפכו לאיש אחד, והביטול לשני מועיל לשלישי. רש"י) - קשה לאביי שפסק שצריך לבטל לכל אחד ואחד?

רבה: הברייטא עוסקת שהשלישי מת באמצע השבת, ולכן א"א בפועל שהראשון יבטל את רשותו לשניהם, אך במידה והיה קיים השלישי - אכן היה צריך לבטל הראשון לשני ולשלישי בנפרד⁽²⁾.

אביי: במקרה החמישי השני "שעירב" לא יכול לבטל לראשון "שלא עירב" - מדוע? הרי אם השלישי מת בשבת (ונשארו בחצר רק הראשון והשני), נמצא שכל הרשות קנויה רק לראשון? אלא מוכרחים להגיד בסיפא שהשלישי קיים (והוא מונע בהימצאותו את הביטול) - מכאן שגם ברישא שהשלישי קיים⁽⁷⁾, וחזרה הקושיה לרבה (מדוע מבטל רק לאחד מהם, ולא צריך לבטל לשניהם בנפרד)?

רבה: הרישא עוסקת בשלישי שמת, והסיפא עוסקת שהשלישי קיים. ואוכיח את שיטתי מהרישא של הסיפא (מקרה 3) שנים שעירבו יכולים לבטל רשותן לשנים שלא עירבו - משמע שמועיל דווקא אם השניים שעירבו קיבלו ביחד את כל הרשות שלא מעורבת, אך מדויק מהברייטא אם אחד (מהשנים) קיבל לבדו את הרשות המעורבת - אינו מועיל הביטול, כי השנים לא ביטלו את רשותם לכל אחד ואחד⁽⁸⁾! (ממילא קשה לאביי הסובר שמספיק לבטל לאחד מבני החצר?)

אביי: הברייטא מתכוונת שמועיל ביטול "לאחד משנים" (ולא צריך לבטל לשניהם)

אם כך (שזה החידוש של הברייטא: שניתן לבטל לאחד) שהברייטא תאמר שהשנים (מקרה 3-4) מבטלים ל"אחד שעירב" או "לאחד שלא עירב" (ולא לשנים שעירבו). קשיא.

שניים מארבעה מקבלים	אחד משלושה מקבל	
	1. לא עירב נותן למערב. 5. עירב לא נותן ללא עירב.	אחד משלושה נותן
3. לא עירבו נותנים שלעירובו. 6. עירובו לא נותנים ללא עירבו.	2. עירבו נותנים ללא עירב. 4. לא עירבו נותנים ללא עירב.	שניים נותנים
7. לא עירבו לא נותנים ללא עירבו.		

החידוש לרבה (סובר שמבטל לכל אחד ואחד מהחצר)	החידוש לאב"י (סובר שמבטל לאחד מאנשי החצר)	
<p>⁽²⁾ השלישי מת, ולכן יכול לבטל רשותו רק לשני. והחידוש שלא גזרו במת השלישי שאסור יהיה לבטל רשות לאדם אחד, מחמת שיבואו לטעות גם במקרה שהשלישי קיים, ויבטלו רק לאחד מהם (ולא לשניהם כדון).</p>	<p>⁽³⁾ השלישי קיים, והחידוש שמספיק שהראשון יבטל לאחד מהשנים (או לשני או לשלישי).</p>	<p>1. [בחצר עם שלושה דיירים] אחד שלא עירב (הראשון שהתרשל) נותן רשותו לאחד שעירב (לשני שעירב עם השלישי).</p>
<p>קמ"ל שאין קונסים את הראשון. למרות ההור"א שלא יהיה ניתן לתת לו הרשות של השניים, מחמת שהתרשל בקיום העירוב (ואין חשש למקרה ההפוך: שמא יטעה הראשון שלא עירב ויבטל רשותו לשניים שעירבו, כי אפילו יבטל - אין בעיה בכך, כי השניים עירבו זה עם זה. רש"י).</p>		<p>2. שנים שעירבו נותנין רשותן (השני והשלישי) לאחד שלא עירב (הראשון).</p>
<p>⁽⁴⁾ ללמדנו שהרישא עוסקת שבשעת העירוב היה אדם שלישי ומת, והברייתא תואמת את שיטתו של רבה, שרק שנים שעירבו יכולים לקבל את הרשות משניים שלא עירבו, אך אם אחד מהשניים קיבל - אין מועיל.</p>	<p>אומנם לבטל לשניים שלא עירבו אסור (שאוסרים זה על זה), קמ"ל שאין גוזרים, ומותר לבטל לשניים שעירבו (ואין חוששים שמא יטעו לבטל ל"לא עירבו" אטו "עירבו").</p>	<p>3. [בחצר עם ארבעה דיירים] ושנים שלא עירבו נותנין רשותן לשניים שעירבו.</p>
<p>קמ"ל שאין קונסים את השלושה שלא עירבו. למרות ההור"א שלא יהיה ניתן להם אפשרות לבטל את רשותם לאחד מהם, מחשש שתמיד יסתמכו על ביטול כדי לטלטל, וגורמים שתשכח "תורת עירוב" (מן התינוקות הבאים, שתמיד יראו "ביטול" ולא "עירוב").</p>		<p>4. [בחצר עם שלושה דיירים שכולם התרשלו ולא עירבו] או לאחד שלא עירב (לראשון שגם הוא התרשל).</p>
<p>מכיוון ששנה ברישא (מקרה 1) שאדם ש"לא עירב" יכול לבטל רשותו לאדם ש"עירב", שנה בסיפא שבמקרה ההפוך: אדם ש"עירב" אינו יכול לבטל רשותו לאדם ש"לא עירב" (אך עסקינן במקרה שונה, ברישא השלישי מת בשבת, ובסיפא השלישי קיים. רש"י).</p>	<p>⁽⁵⁾ ללמדנו שכל הברייתא (הרישא והסיפא) עוסקת שבשעת העירוב היה השלישי קיים (ולכן אין השני שעירב יכול לבטל רשותו לראשון שלא עירב. שהשלישי אוסר את הראשון), וממילא נלמד מהרישא (במקרה המקביל, מקרה 1) שניתן לבטל רק לאחד מהשניים (בתנאי שהשניים עירבו זה עם זה).</p>	<p>5. [בחצר עם שלושה דיירים, ששניים עירבו] לא אחד (השני) שעירב נותן רשותו לאחד (הראשון) שלא עירב (שהשלישי שעירב אסור עם הראשון שהתרשל, שאינם עירבו זה עם זה).</p>
<p>בהור"א יהיה מותר לשנים לבטל רשותם לשנים, אפילו ש"לא עירבו", מכיוון שהשלישי יבטל לרביעי, ולבסוף כל החצר מבוטלת לאדם אחד. קמ"ל שלא מועיל, מכיוון שבעת הביטול לא הותר לשניים המקבלים את הטלטול בחצר (מחמת שהשנים שקיבלו את הרשות לא עירבו ביניהם ואוסרים זה על זה) - לא מועיל הביטול.</p>		<p>6. [בחצר עם ארבעה דיירים, ששניים עירבו] ואין שנים שעירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו (שהשלישי והרביעי אסורים זה עם זה).</p>
<p>קמ"ל שאינו מועיל במקרה שאמרו השניים ש"לא עירבו" לבטל רשותם ל"לא עירבו" בתנאי שלאחר מכן יבטלו זה לזה (לא מועיל שייעשה הביטול בשני שלבים: א. ששניים יקבלו. ב. אחד מהשניים שקיבלו יבטל רשות לחבירו. אלא חובה שבעת הביטול כל "המקבלים" יהיו כאחד וניתן יהיה לטלטל בחצר)</p>		<p>7. ואין שנים שלא עירבו נותנין רשותן לשנים שלא עירבו (כ"ל).</p>